VERITATVM MEDICO-PRACTICARVM DECAS

QVAS

IN

DISPVTATIONE INAVGVRALI

EX

DECRETO GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

PRAESIDE

D. JOHANNE CAROLO SPIES

ARCHIATRO WOLFFENBVTTEL. MED. PRACT. PP.

ET H.T. ORDINIS SVI DECANO

DOCTORE SVO FIDELISSIMO NEC NON PROMOTORE

OMNI HONORIS CVLTV PROSEQVENDO

PRO GRADV DOCTORIS

OMNIBVSQVE HONORIBVS ET PRIVILEGIIS

IN ARTE SALVTARI RITE IMPETRANDIS

IN IVLEO MAIORI

D. IX. MARTII MDCCXXIV.

HORIS ANTE- ET POMERIDIANIS

PVBLICE VENTILANDAS EXHIBET

AVTOR

JOH. GEORG. LVDOVICVS SCHWARZIVS

SCAPHVSO-HELVETVS.

HELMSTADII,

LITERIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII,

ACAD. TYPOGR.

VIRIS

GENEROSIS, PRAENOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, CONSVLTISSIMIS, EXPERIENTISSIMIS AC PLVRIMVM REVERENDO,

DN. JOH. GEORG. SCHWARZIO,

Tribuno Plebis & Schleithenienſium atque Beggingenſium Toparchæ GRAVISSIMO, Collegii Humanitatis atque Gymnaſii, quæ Scaphuſiis florent, Præſidi meritiſſimo, Parenti Dilectiſſimo, Filiali honore atque obſervantia ad ultimam exſpirationem devenerando.

DN. CHRISTOPHORO VEITHIO,

Tribuno Plebis & Beringenſium atque Hematovallenſium Præfecto MERITISSIMO, Cognato ſuo omni honoris cultu ætatem proſequendo.

DN. CHRISTOPH. HARDERO,

Tribuno Plebis Digniſſimo, Med. Doct. Celeberrimo, Studiorum Suorum Promotori nunquam non maximi æſtimando.

DN. FRANCISCO STOKARO,

Conſilii Prætoriani Aſſeſſori Splendidiſſimo, Cognato ad exequias usque colendo.

DN. HEINRICO KELLERO,

Med. Doct. Celeberrimo, Majoris Senatus Aſſeſſori Digniſſimo, Reipubl. Scaphuſienſis Phyſico Ordinario, ac Phyſices Profeſſori meritiſſimo, Cognato & ſtudiorum ſuorum Promotori ætatem devenerando.

DN. BALTHASARO PFISTERO,
Med. Doct. Celeberrimo, Majoris Senatus Assessori Dignissimo & Studiorum suorum Promotori ad cineres usque colendo.

DN. MARTINO MEIERO,
Med. Doct. & Rhetorices Professori meritissimo, Studiorum olim Suorum Promotori æstumatissimo.

DN. JOH. GEORGIO OSWALDO,
Verbi Divini Ministro Fidelissimo & Rustswitensium Pastori Meritissimo, Affini suo amantissimo.

Huncce primum Studiorum Academicorum Fructum ad sui Studiorumque suorum commendationem & in Signum perpetuæ observantiæ humillime offert atque consecrat

MAGNORUM NOMINUM VESTRORUM

Perpetuus atque officiosissimus
Cultor
J. G. L. SCHWARZIUS.

A. D. G. & P. S.

PRAELOQVIVM.

Veritati ſemper eſt ſtudendum ſicut in omnibus, ita quam maxime in Medicina. Si Medicorum ſcripta evolvimus, multa in iis reperiuntur, de quibus diſceptatur inter Medicos, unde nullæ veritates ſed mera dubia emergunt, quid igitur certi inde poteſt expectari?

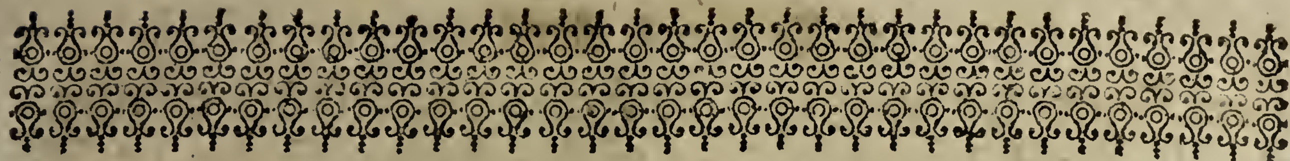
Medicina eſt Doctrina de corporis humani naturali & præternaturali ſtatu, exhibens media quibus iſte conſervari hic emendari queat. Talis autem Doctrina certo atque vero inniti debet fundamento, alias non pro Doctrina, ſed pro dubia conjecturatione habenda erit, & licet definiatur per artem, hæc tamen quoque veris atque certis fundamentis non debet carere, niſi Medicinam potius Empiriam quam Doctrinam vel artem appellare velimus. Cum itaque in Medicina de tuenda & reſtauranda ſanitate ſumus ſoliciti, neceſſum eſt, ut certa inſtru-

cti

cti ſimus veritate, qua indubitanter concludere licet, quomodo ſeſe habeat præſens ſanitas conſervanda, & quomodo amiſſa vel infracta valetudo adæquatis remediis reſtituenda ac integranda. Maxime igitur decet Medicum, ut iſtam veritatem ſibi reddat cognitam, ne præjudiciis obrutus, aliquid agat, quod erat omittendum, aut negligat, quod erat faciendum, vel denique dubiis involutus neſciat, qua via atque methodo in curationibus ſit incedendum. Cognitio autem hujus veritatis atque certitudinis ex duobus hauritur fontibus, quorum unus Ratio, alter Experientia vocatur. Ratio ſemper primum meretur locum, ſine qua omnia empirice peraguntur, ſecundum ſanam rationem inchoanda & peragenda ſunt omnia in Praxi Medica; Experientia ſuppeditat certitudinem, ex ratione tamen deduci ac per illam explicari debet. Hæc ita mihi a Dn. Præſide in Collegiis toties ſunt propoſita atque demonſtrata, ut nihil magis curæ cordique mihi fuerit, quam veritates rationi & experitiæ ſuperſtructas indagare, ut hiſce imbutus curationes cum certitudine ſuſcipere atque peragere valerem. Proinde ſpecimen meum Inaugurale de quibusdam veritatibus Medico-Practicis conſignare conſtitui, ſperans huncce laborem non plane inutiliter iri impenſum, faxit itaque ſummus Medicinæ Creator, ut cedat in Creaturæ ratione præditæ emolumentum!

J. J.

J. J.

De veritatibus Medico-Practicis acturus, statim indigitare debeo, me per hasce veritates nihil aliud intelligere, quam certitudinem rerum in Medica praxi peragendarum, quæ veritates per solidas rationes & veram experientiam comparandæ, ut a præconceptis opinionibus liberi maneamus & curationes cum certitudine ad tollendam morborum causam instituamus, vel etiam consilia cum simili certitudine ad tuendam sanitatem suppeditemus. Non autem in præsentiarum est animus de multis sed tantum de nonnullis veritatibus agendi, alias ad finem pervenire vix esset possibile.

VERITAS I.

QVALIS CHYLVS, TALIS SANGVIS, QVALIS SANGVIS TALIS SANITAS, VEL MORBVS.

§. 1.

Hylus est prima sanguinis materia, ex chylo Massæ sanguineæ infuso, mediante continuo motu seu circulatione, conficitur sanguis, eidemque iterum accedit quod indies secernitur, iste chylus autem suum habet ex assumtis alimentis proventum; quando igitur laudabilia

bono ſucco impraegnata ac facile digeſtibilia capiuntur alimenta & ventriculus recte eſt conſtitutus, ut debitum faciat officium, laudabilis extrahitur & generatur chylus, nulla vitioſa qualitate inquinatus.

§. 2. Si proinde ita in ventriculo ſufficiens fit extractio ſucci dulcis lactei & in inteſtino duodeno, concurrente bile, ſucco pancreatico & liquore glandularum duodeni ſeu pancreatis ſecundarii, (ſicut congeries glandularum duodeni ab illuſtri Brunnero, conterraneo meo experientiſſimo celeberrimoque, in peculiari Tractatu de Glandulis Duodeni vocatur,) ſecretio atque fluiditas, iſte ſuccus ſeu chylus conſueto itinere defertur ad venam ſubclaviam & cum maſſa ſanguinea permiſcetur, ac ſucceſſive intime unitur, unde poſtea debitæ ſecretiones rite peraguntur, atque ſic exoritur ſanguis quoad temperiem & motum inculpabilis.

§. 3. Quando autem e contra alimenta capiuntur craſſa, dura, viſcida, auſtera, nimis acida atque ſalita, vel alia vitioſa quadam qualitate plena, quando etiam ventriculus propter quandam labem ſuum non exequitur munus, loco chyli dulcis generantur cruditates varia qualitate noxia impraegnatæ, quæ in inteſtino duodeno non emendantur (quod enim non corrigitur in prima, illud quoque non corrigitur in ſecunda coctione, ſicuti in Scholis loqui amant,) dum itaque iſtæ cruditates, loco chyli laudabilis, propelluntur per lactea vaſa ad maſſam ſanguineam, non aliter fieri poteſt, quin iſta ſimili qualitate inquinetur, hinc quoad temperiem & motum lædatur ac debitæ ſecretiones fieri nequeant.

§. 4.

§. 4. Inquinari autem maſſam ſanguineam vitioſa tali qualitate, præter datam rationem, nempe *Qualis chylus, talis ſanguis*, quæ ſatis eſſet ſufficiens, cognoſcitur oculari inſpectione atque ſic per experientiam confirmatur; Quem enim Medicorum latet, ſanguinem venæſectione extractum vario modo ſeſe præbere conſpiciendum? Ita interdum mere ſpiſſus apparet absque ulla gutta ſeri, ut vix ex ſecta vena fluere queat, interdum autem mere aqueus profluit; ita quandoque plane mucilaginoſus vel tantum cruſta alba tenaci obductus videtur, ita nunc nigricans, coeruleſcens, errideſcens, ut alia prætercam, conſpicitur, manifeſto indicio, maſſam ſanguineam vario modo peregrinam contrahere qualitatem, quid enim quæſo de diverſitate conſiſtentiæ atque coloris aliter judicari poteſt? & qui illam negare laborat, nonne manifeſtam experientiam impugnare, & veritati contradicere videbitur?

§. 6. Satis itaque manifeſtum eſt, nec ulla ulteriori probatione indiget, ex chylo laudabili confici ſanguinem quoad temperiem & motum laudabilem, ex vitioſo autem chylo ſanguinem ſeu maſſam ſanguineam produci, ſimili vitioſa qualitate peccantem, hæc enim adeo cohærent, ut nulla ratione ab invicem ſeparari queant, hinc recte dicitur: *Qualis chylus talis ſanguis.*

§. 6. Quoad alterum primæ veritatis membrum, quod erat: *Qualis ſanguis, talis Sanitas vel morbus,* nullum forſam movebitur dubium, ſi modo perpendimus, quæ hac de re Dn. Præſes in Diſſert. de Re-

 me-

mediis ad Sanitatem p. 1. Th. 2. his consignavit verbis: *Sanitas est integritas quoad actiones in corpore peragendas, dependet autem ista actionum integritas primario a bona massæ sanguineæ temperie, & libero sed temperato istius motu, quamdiu enim massa humoralis laudabili gaudet temperie quoad crasin & consistentiam, tamdiu etiam temperatus continuatur motus, ut nec excedat, nec deficiat, & consequenter peragendæ secretiones convenienter absolvuntur, quibus omnibus rite se habentibus, integra observatur Sanitas, illis vero læsis, istius ilico percipitur decrementum.* Hæc enim sententia ex in destructibili fundamento, ratione videlicet & experientia, est desumta, quæ utraque nos docet, Sanitatis negotium ita esse comparatum, ut in bona sanguinis temperie & temperato istius motu quæri ac reperiri debeat, nec aliunde deduci queat, quod omnes alii confirmant Physiologi. Si nunc Sanitas a bona sanguinis temperie & convenienti illius motu dependet, per consequentiam rectissime inducitur, a vitiosa sanguinis temperie & vitiato istius motu labefactari sanitatem & quamplurimos oriri morbos, unde verissimum manet, *qualis sanguis talis sanitas, vel morbus.*

§. 7. Ut istam veritatem, licet jam instar meridiani solis fulgeat ac in omnium oculos incidat, uno vel altero exemplo illustrem, febres tam intermittentes, quam præsertim continuas in medium producere placet, ubi omnium Practicorum consensu in massa sanguinea reperitur tumultus seu motus auctus, a materia quadam heterogenea, aut ut alii volunt, a natura

tura excitatus, ut heterogenea materia expellatur. Quomodocunque nunc hæc res ab hoc vel illo explicetur, semper tamen verum atque certum manet, sicut omnes uno fatentur ore, in massam sanguineam aliquid esse delatum, quod istum tumultum excitavit, & sanguinis temperiem atque motum læsit. Ex Variolis, Morbillis, Scabiosis affectibus &c. satis superque cognoscitur massæ sanguineæ qualitatem esse vitiatam; Cachexiæ quoque de vitiosa qualitate sanguinis testantur, ut vel per solum aspectum cognosci queat, nec de aliis morbis Chronicis dubitari potest, quin ibi sanguinis temperies atque motus sint læsa.

§. 8. Hæc tamen vitiosa qualitas nequaquam extendi debet ad omnes morbos, quippe quorum nonnulli accidere possunt absque notabili læsione qualitatis massæ sanguineæ, sicut cognoscere licet ex Vomitu, Diarrhoea & similibus afflictionibus, qui interdum ab assumtis oriuntur ac brevi transeunt, qualitas autem sanguinis, seu temperies atque motus istius plane non immutatur, aut saltem non sensibiliter læditur. Hinc in Praxi probe attendi meretur, an & quomodo sanguinis qualitas sit læsa, nec ne, & licet quandoque eadem in diversis morbis non queat accusari, nihilo tamen minus verum manet: *qualis sanguis, talis sanitas*, quoniam istæ adflictiones in quibus sanguinis qualitas non est læsa, sanitatem corporis haud adeo graviter infringunt, quo magis vero sanguinis temperies est læsa, eo graviores & curatu difficiliores eveniunt morbi ac inde oriundi affectus.

VERITAS II.

CACHEXIAE EX VENTRICVLI CRVDITATIBVS GENERANTVR, ET QVO MITIVS EO TVTIVS CVRANTVR.

§. I.

QVid ſignificet Cachexia, nulla indiget explicatione, notum enim eſt, per Cachexiam indigitari coloris nativi in pallidum & ſubtumidum mutationem a vitiata hæmatoſi dependentem, hoc autem brevibus erit dicendum ac demonſtrandum vitiatam illam hæmatoſin ex ventriculi labe ſuam ducere originem, bene enim ſcribit Dn. Schamsky Promt. Med. Pr. p. 94. *Primaria cauſa eſt deficiens Chyloſis, dum nempe in Stomacho alimenta nec rite fermentando volatiliſantur, nec in ſubdulcem aut ſalino volatilem abeunt liquorem, ſed in pituitam viſcidam & acidam degenerant, quæ cruditas translata ad ſanguinem conſtituit cacochymiam & hæc cachexiam.*

§. 2. Cachexia igitur cujuscunque ſit conditionis, talis eſt morbus, qui ſuum habet ortum ac initium ex ventriculi labe, quando videlicet ob inertiam liquoris gaſtrici, quem fermentum nominare ſolent, alimenta haud debite inciduntur & reſolvuntur, ſed potius in viſcidius liquamen abeunt, vel etiam quando ipſa alimenta ita ſunt comparata, ut digeri nequeant, ſed in cruditates viſcidas mutentur, quod optime ac veriſſime indigitat Bartholdus, qui Prax. Clin. Gener. P. III. p. 127. bene ſcribit: *Cauſæ cachexiam antecedentes ſunt omnia, quæ lædunt chylificationem, primatum*

autem

autem obtinent errores in Diæta & imprimis aſſumtio alimentorum copioſorum, dyſpeptorum, viſcidorum ac glutinoſorum, quo etiam referri debent alimenta frigida continuo aſſumta, ex his omnibus enim cruditates viſcidæ generantur, quæ ad maſſam ſanguineam delatæ eandem ſimili viſciditate inquinant, atque ſic iſtius temperiem & motum lædunt, & ad debitam circulationem ac ſecretionem ineptam reddunt, unde obſtructiones in viſceribus & ſtagnationes ſeri viſcidi in habitu corporis producuntur, ut nativus color in pallidum & ſubtumidum mutetur, actiones animales infringantur, & diverſa ſymptomata & graviores morbi inſequantur.

§. 3. Quoties igitur quædam cachexiæ ſpecies obvenit curanda, hanc veritatem practicam atque certitudinem conſtituere poſſumus, eo eſſe primario laborandum, ut ventriculum a cruditatibus viſcidis liberemus, ita tamen, ne illius tonus adhuc magis labefactetur. Efficimus id ipſum continuato Rhabarbari uſu, quod præſtantiſſimum eſt in Cachexiis evacuativum, quo primæ viæ a cruditatibus liberantur, & tonus illarum firmatur. Recte autem interponuntur ſalina, tam volatilia, quam media & fixa, cum amaris, ac tandem diuretica, ut viſciditas humorum eo melius deſtruatur, his enim cachexiæ cura optime inchoatur atque abſolvitur, ſicut ſana ratio talia dictat, & experientia confirmat, dum ſucceſſive totius maſſæ humoralis viſciditas attenuatur, ſtagnationes humorum tolluntur & producta morboſa evaneſcunt. Duo maxima remedia, inquit Baglivius, in Chronicis mor-

morbis sunt Chalybs & Rhabarbarum, quibus ita utor: R. Chalyb. gr. XV. Rhabarb. scr. j. cui superbibe brodium amarum & diureticum, non posthabita exercitatione corporis horis matutinis.

VERITAS III.

MALUM HYPOCHONDRIACUM AB ACIDO P. N. DEPENDET, ET IN HUJUS DESTRUCTIONE VERA ISTIUS CURATIO EST LOCATA.

§. 1.

MAlum hypochondriacum est quidem congeries multorum symptomatum vario modo adfligentium, omnia tamen primum habent proventum ex ventriculo, & quidem præcipue ab acido p. n. ibidem generato plus minus acri, quod non solum in ventriculo ac intestinis verum etiam in mesenterio & aliis partibus sensibilibus nunc essentialiter ac idiopathice, nunc accidentaliter & sympatice spasmodicas afflictiones excitat. Acidum enim p. n. constitutum ac plus minus acre vel austerum redditum, omnium aptissimum est ad inducendas crispaturas & vellicationes fibrarum sensibilium, ut distendantur & constringantur, ac variæ inde eveniant molestiæ, ita ut vix ullum symptoma in Hypochondriacis compareat, quod per illud non possit explicari. Quam maxime autem hanc sententiam confirmant ructus acidi, & vomitus acidissimi hypochondriacis frequenter molesti, ut nihil dicam de ardore ventriculi, pectoris dolorifica constrictione, alvi obstructione, quæ omnia de præsentia acidi p. n. testantur.

§. 2.

§. 2. Sed omnium clariſſime per experientiam ex juvantibus & nocentibus cognoſcitur, acidum in primis viis generatum & per totum corpus diſtributum potiſſimam atque veriſſimam eſſe cauſam in malo hypochondriaco; ex juvantibus quidem dum magneſia alba, Martialia & Spiritus ſalis ammoniaci ſimplex & martialis aliique liquores ſalini volatiles, tanquam potentiſſima antacida, tam in paroxysmis hypochondriacis, quam extra illos, ſymptomata hypochondriaca efficaciſſime compeſcunt, imo totum malum plerumque vincunt, ſi modo debito ordine ac ſufficienter in uſum vocantur, quamvis etiam in Melancholiam Hypochondriacam jam abierit; ex nocentibus autem, dum hypochondriaci uſu acidorum & facile aceſcentium facillime offenduntur; qua de re multorum Practicorum teſtimonia inſerere poſſem, ſi autoritate pugnare vellem, ſed ratio ac experientia ſufficiunt, ut ad auctoritatem confugere non ſit neceſſum.

§. 3. Scio quidem, diverſos Practicos de cauſa mali hypochondriaci aliam fovere ſententiam, ita Bartholdus inquit: *Cauſa originalis affectus hypochondriaci eſt impeditus ſanguinis motus per viſcera abdominis, unde ſtagnante ſanguine in vena portæ, ejusque ramis, vappeſcentia, acredo & corruptio provenit, & ſanguis craſſus ac denſus evadit; hinc non tantum vitiatur lymphæ ſtomachalis, inteſtinalis & pancreatica, quæ alimentorum digeſtioni præeſt, verum etiam a ſanguine copioſo impuro circa abdominis viſcera ſtagnante ſpasmodici motus ſuſcitantur.* Sed admodum dubia & inſufficiens videtur hæc ſuppoſita cauſa, cum vix concipi queat, quomo-

 do

do ſanguis in vena portæ, vaſe videlicet ſatis amplo & verſus hepar ampliori fiente, ſtagnare poſſit. Si quidem liquor vehi debet per canalem a principio auguſtum in anguſtiorem, tunc bene intelligi poteſt, quomodo fieri queat ſtagnatio, quod nempe craſſior liquor facile influere queat canalem auguſtum, non autem eadem facilitate transire poſſit per anguſtiorem factum, quando autem liquor per anguſtas ramificationes jam tranſiit in auguſtiorem canalem, quomodo ibi hærere ac ſtagnare poteſt? Sed poſito, nunquam tamen conceſſo, ſanguinem ſtagnare poſſe in vena portæ, quomodo iſta ſtagnatio tam ſubitam ſæpe conſtrictionem pectoris inducere valet, quæ ſæpe in Hypochondriacis obſervatur, quæque interdum ſubito iterum ceſſat? Quid confert iſta ſtagnatio ad acidos ructus, & ad acidiſſimos vomitus, qui hypochondriacis ſæpe ſunt moleſti? Sed non litigandum eſt diu de verbis aut conceptibus, ſi modo conveniamus in re h. e. in curatione, ubi idem Dn. Bartholdus ad tollendam mali radicem commendat, quæ ſanguini ſpirituaſcentiam inducunt, inter quæ laudat martialia, Salia volatilia oleoſa, Spiritum Salis ammoniaci, Oleum tartari per deliquium; in Diæta autem acida vitanda eſſe docet, atque ſic reipſa indicat, curationem conſiſtere in acidi p. n. deſtructione.

§. 4. Sed quæritur, an hypochondriacis curandi vel præſervandi fine conveniat venæſectio? *Quando*, inquit Bartholdus, *vaſorum turgeſcentia adeſt, & imprimis, ſi antea fuerint adſueti ſanguinis excretionibus, quovis anno vena aperiatur, evacuata enim ſanguinis*

portione

portione, reliquus sanguis eo facilius per convenientia remedia corrigi potest. Verum quomodocunque consideremus venæsectionem, nunquam tamen est conveniens pro hypochondriacis remedium, 1. quia acidum primarum viarum per venæsectionem non destruitur, 2. quia per eandem sanguis contaminatus non corrigitur, sed fatente Bartholdo per diuturnum medicamentorum usum corrigi debet, 3. quia sanguinis stagnatio, quam præsupponit Bartholdus, per venæsectionem non tollitur. 4. quia venæsectione nihil constantis auxilii impetratur, quod experientia docet, quæ testatur, hypochondriacos nihil minus suas experiri molestias, quamvis bis in anno venæsectionem in pede administrari curent. Verissima igitur manet Veritas, in acidi p. n. destructione veram mali hypochondriaci curationem esse locatam, hancque temere a repetitis venæsectionibus expectari.

VERITAS IV.

OMNE HÆMORRHOIDALE NEGOTIVM DEPENDET A VITIOSA SANGVINIS QVALITATE, AC IDEO TANQVAM MORBOSVM PRODVCTVM CONSIDERARI DEBET.

§. 1.

Hujus assertionis veritas omnium maxime ac certissime cognoscitur, si attendimus, quod isti, qui bene sani existunt, qui laudabilem servant diætam, atque hinc bona gaudent sanguinis temperie, nunquam experiantur hæmorrhoidalem fluxum, ac

multo minus hæmorrhoidales moleſtias, & quod hoc ipſum ita revere ſe habeat, docet experientia. Quotquot enim prædicto modo conſtituti, h. e. bene ſani, laudabilem ſervantes diætam & bona ſanguinis temperie gaudentes interrogantur, ſe de hæmorrhoidibus nihil ſcire reſpondebunt.

§. 2. Ubi igitur bona adeſt ſanguinis temperies ac conveniens motus, ut absque impedimento per vaſa circulari queat, nullus fieri poteſt hæmorrhoidalis fluxus, nec oriri poſſunt hæmorrhoidales moleſtiæ, quoniam ſanguis in vaſis hæmorrhoidalibus non ſtagnat, hinc bene ſcribit Bartholdus Pr. Clin. Gen. Cap. 8. §. 4: *Corripiuntur fluxu hæmorrhoidali, præſertim qui otio & quiete delectantur, multum comedunt & adhuc magis ſi fuerint Hypochondriaci, ex quibus omnibus ſanguinis Dyſcraſia judicari poteſt.* Unde etiam D. Schamsky Promt. Med. Pract. p. 395. rectiſſime dicit: *Hæmorrhoides conſiſtunt in ſanguine acri acido, ſcorbutico & melancholico, unde raro aut nunquam ſanis accidunt, ſed ſanguine præternaturaliter conſtituto.* Si quoque attendimus, quibus & quomodo hæmorrhoides creant moleſtias, ſemper cognoſcemus, easdem in valetudinariis, & ubi ſanguis dyſcraſia quadam acri aut acido-viſcida eſt inquinatus, obſervari. Hinc notat Foreſtus L. 23. Obſerv. 5. in Schol. *quod iis, qui laborant Hæmorrhoidibus, color faciei ad viridem declinet.*

§. 3. Ex his omnibus proinde ſequitur certiſſima veritas: *Hæmorrhoidum fluxum vel apertionem non eſſe ſincerum atque conſtans pro tollendis morbis chronicis remedium*, ſive enim ſponte fluant, ſive arte aperiantur,

ſan-

ſanguinis tamen vitiata qualitas non corrigitur. Si quidem in morbis chronicis ſponte vel arte aperiantur, quoddam percipitur levamen, ſed tantum temporaneum, nunquam conſtans, quod experientia in Hypochondriacis docet, quæ etiam teſtatur, illas ſæpe fruſtra aperiri.

§. 4. Non tamen ideo videri volo, me hæmorrhoidalem fluxum, quando ſponte contingit, judicare plane inutilem ac proinde ſiſtendum, bene enim ſcio, quod iſte fluxus, ſi rite procedit, certo modo adferat commodum, & ſi ſupprimitur, majora inducat ſymptomata, hoc tamen teſtante experientia certum manet, morbum chronicum per hæmorrhoidum fluxum non iri conſtanter ſolutum, quamdiu videlicet maſſæ ſanguineæ dyſcraſia, quæ iſto fluxu non emendatur, ſed tantum ad tempus nonnihil imminuitur, eſt ſuperſtes, ac proinde in curatione morborum chronicorum rectius ad ſanguinis correctionem, quam ad hæmorrhoidum apertionem eſt reſpiciendum, & quoties Hæmorrhoidum moleſtiæ obſervantur, melius quoque ac tutius ſanguinis correctio inſtituitur, quam hæmorrhoidum apertio ſuſcipitur, præſertim ſi nunquam antea fluxerunt. Licet enim per acriora medicamenta aut hirudinum applicationes aperiantur, quid quæſo auxilii reportant ægroti? Experientia reſpondet, exiguum atque inconſtans impetrari auxilium. Quando autem jam antea fluxerunt, & nunc ſuppreſſæ moleſtiam creant, apertio quidem tentari, ac inde levamen haud diu tamen duraturum, expectari poteſt, dum ſanguinis dyſcraſia, ut jam dictum, non emendatur, ſed

ſemper eadem manet, licet ad tempus imminuatur; Quamvis enim portio impuri liquoris ex vaſe effundatur, ideo tamen relictus in vaſe liquor ab impuritate non liberatur, ita etiam ſeſe res habet cum maſſa ſanguinea, quæ quoad qualitatem non corrigitur, licet quoad quantitatem nonnihil imminuatur.

§. 5. Recte itaque concludere poſſumus, hæmorrhoidalem fluxum, & hæmorrhoidales moleſtias dependere a ſanguine præternaturaliter conſtituto, dum in ſubjectis morboſis quam maxime obſervantur, atque ideo pro morboſo producto debere agnoſci, quod, corrigendo maſſam ſanguineam, emendandum, cum per experientiam conſtet, hæmorrhoidales moleſtias, ſive ſint nimium fluentes ſive furentes, certo atque tuto mitigari & abigi, ſi conveniens maſſæ ſanguineæ inſtituitur correctio.

§. 6. Hæc correctio optime peragitur, ſi primas vias ab impuritatibus acido-viſcidis vel acribus liberamus, & ſanguinis viſciditatem acri ſale imprægnatam emendamus, illumque ſic ad bonam temperiem ac liberam circulationem redigimus, & ſi hoc debite perficitur, nunquam opus erit hæmorrhoidum apertione, dum omnia Symptomata, quæ ante obſervabantur, ſponte ceſſant, ſi quoque ejusmodi ſanguinis correctio in aliis morbis, quibus ſymptomatice accedunt hæmorrhoidum moleſtiæ, inſtituitur, optime eædem tolluntur. In hac ſanguinis correctione unice conſiſtit vera curatio omnium illorum affectuum, in quibus hæmorrhoidalis fluxus ſalutaris judicari poteſt, qui tamen plerumque tantum palliative & ſine conſtantia opem ferre ſolet.

VERI-

VERITAS V.

MENSIVM SVPPRESSIO PLERVMQVE MELIVS SINE QVAM CVM VENAE-SECTIONE TOLLITVR.

§. 1.

SI omnium fere Practicorum, tam antiquiorum, quam recentiorum evolvimus scripta, unanimi fere ore pronuntiant, ad tollendam mensium suppressionem administrandam esse venæsectionem. Sed iidemPractici docent, in mensium fluxu nimio aliisque hæmorrhagiis celebrandam esse sanguinis missionem, ut fluxus compescatur ac sistatur. Atque sic venæsectio juxta illorum assertionem valet ad promovendum & sistendum mensium fluxum, quæ tamen assertio manifestam continet contradictionem, quomodocunque etiam applicetur. Quicquid enim humorum fluxum sistit, illud eundem promovere nequit, sed venæsectio juxta quamplurimos Practicos nimium mensium fluxum sistit, ergo illum promovere non potest. Si autem Practicorum scripta acuto inspicimus oculo, cognoscimus, illos erroneam fovere sententiam de Venæsectione in Mensium obstructione, dum huic tribuerunt effectum, qui tribuendus erat medicamentis, omnes enim docent, administrata venæsectione, exhibenda esse medicamenta, quæ sanguinis visciditatem seu vitiosam qualitatem corrigere valent. Venæsectio, inquit Bartholdus, instituatur, ut plethora iminuta, vitiosa sanguinis qualitas melius corrigi possit. Sed sanguinis abundantiam rarissime concurrere, docet Fr. Sylvius Pr. L. 3. Cap. 3. Cacochymiam autem potius accusandam esse

testa-

testatur experientia, quæ venæsectione emendari non potest, licet enim centies administretur, vitiosa tamen qualitas non corrigetur, nisi accedant medicamenta, ad sanguinis correctionem apta; si igitur vera correctio fieri debet per medicamenta, quid opus est venæsectione, & si reliqua massa sanguinis est emendanda, quidni etiam exigua sanguinis portio per venæsectionem extracta.

§. 2. Feyenus quidem Med. Pr. p. 673. dicit: *Saphæna instante purgationis tempore cæsa suppressos menses movet, nam sanguinis impetu deorsum converso, venæ, quæ in uterum desinunt, resignantur*, atque his indicare videtur per solam istius venæsectionem mensium obstructionem solvi posse. Sed recte quoque idem Autor videtur non intellexisse veram sanguinis circulationem. Saphænæ enim principium est in infimis pedibus, ubi exsurgentes ramuli constituunt primo cephalicam in pollice, quæ ulterius adscendens & cum aliis in malleolo interno concurrens dicitur saphæna, hæc tandem prope inguina ingreditur cruralem, quæ sanguinem ex totius cruris venis recipit ad cavam deferendum; quid igitur commercii & connexionis habet saphæna cum utero, ut illa secta, venæ uteri aperiantur? Licet enim saphæna aperiatur, ideo tamen sanguis ad uterum copiosius ruere non potest, quam vasa uteri recipere possunt, quæ dum sunt obstructa, liberiorem affluxum non admittunt, præsertim quamdiu sanguis existit viscidius.

§. 3. Sed audiamus & alios, qui merito audiendi. *Oportet*, inquit Caspar. Hoffm, Instit. p. 409. *Sanguis in ea copia sit, ut efflurere possit*, alias scribit *Fortis Tr. de*

Morb.

Morb. Mul. in ciendis menſibus ludetur opera, non ſubtrahendus eſt ſanguis per venæſectionem, ne vigor ſubtrahatur. Sylvius autem l. c. experientia munitus dicit: *perfacili blandaque methodo pluribus menſes movi, nulla inſtituta in eum finem venæſectione.* Muſitanus porro Lib. de Morb. Mul. p. 76. ad quæſtionem ibi propoſitam, an venæſectio conveniat in cura menſium obſtructionis, reſpondet: *cum uterus excrementis abundet & affectus contumax ſit & antiquatus, venæſectionem potius obeſſe quam prodeſſe, ex eo, quia minuitur cum ſanguine id, quod obſtructionem ſolvere poteſt. Occurrendum eſt igitur vitio ſanguinis & cauſæ, ob quam non effluit per vias, & hoc veri Medici munus eſt, venæſectio igitur locum habere non poteſt in hoc affectu niſi per accidens.*

§. 4. Vt vero tandem veritatis ſupra exhibitæ rationem explicem, brevibus antea præmittere expedit, potiſſimam & frequentiſſimam obſtructionis menſium cauſam eſſe vitioſam ſanguinis qualitatem, quam Muſitanus l. c. deſcribit inquiens: *ex ſanguinis vitio ſupprimuntur menſes, ſi inquinatus eſt nimia craſſitie & glutinoſa viſciditate, quæ maſſæ ſanguineæ volatilem craſin invertit, fermentationem aut turgeſcentiam uberiorem & fuxilitatem impedit & ad motum reddit ineptum*, qualem ſententiam, licet aliis verbis exprimatur, fovent multi alii celebriores Practici & quotidiana experientia confirmat. Experimur enim, menſium obſtructionem frequentiſſime ex vitioſa chylificatione ſuam ducere originem, qua cacochymia & cachexia inducitur ac ordinario menſium ſuppreſſio, & ſi cauſas antecedentes inquirimus, omnes fere eo tendunt, ut ſan-

guinis lentor inde proveniat. Dum itaque hæc ſunt veriſſima, firmiter concludere poſſumus, venæſectionem ad tollendam menſiumobſtructionem parum valere, ſed potius obeſſe 1. quia vitioſa chylificatio per venæſectionem non poteſt emendari, 2. quia venæſectione id, quod adhuc magis fluidum in venis reperitur, expellitur, craſſioribus partibus relictis, hoc enim certum eſt, quod per exiguum venæ vulnuſculum lancetta factum liquidiora præ craſſioribus facilius emanent, ſi igitur maſſa humoralis parte magis fluxili adhuc magis privatur, relicta craſſior maſſa ad motum magis inepta redditur, cum tamen fluxilitas maſſæ ſanguineæ ad menſium profluxum ſit maxime neceſſaria. Ex his omnibus proinde recte ac vere concluditur, *menſium ſuppreſſionem plerumque melius ſine quam cum venæſectione tolli*, & ſi experientiam conſulimus, illa nos docet, fluxum menſium per venæſectionem potius retardari quam promoveri.

§. 5. Optima igitur curatio pro menſium obſtructione reſeranda conſiſtit in eo, ut iterum ventriculi habeatur ratio, iſtiusque vitiata chylificatio corrigatur, dum in iſta menſtruorum cauſa eſt quaſi radicata, quo peracto omnis labor impendendus eſt, ut viſciditas ſeu glutinoſus maſſæ ſanguineæ lentor corrigatur & emendetur, illaque ſatis fluxilis & ad motum atque turgeſcentiam apta reddatur per medicamenta, quæ efficaciter ſanguinis lentorem attenuant, incidunt, reſolvunt, ſubtiliſant atque commovent; unde præmiſſis univerſalibus & vigore ventriculi reſtituto, optimum auxilium peti ac expectari poterit ex Martiali-

bus

bus debite paratis cum ſalinis aromaticisque miſcendis, interpoſitis ſimul ſalibus volatilibus oleoſis ac emenagogis.

VERITAS VI.

PLEVRITIS TVTISSIME AC CERTISSIME CVRATVR ABSQVE VENAESECTIONE.

§. I.

HAnc veritatem dubiam reddere videntur celebratiſſimorum Practicorum ſcripta, ex quibus cognoſcimus, ab omnibus fere commendari & tanquam neceſſariam haberi venæſectionem in pleuritidis curatione.

§. 2. Williſius ſtagnationem ſanguinis in pulmonibus citiſſime eſſe auferendam judicat, illumque in finem venæſectionem tanquam præcipuum remedium commendat; Sydenham docet, venæſectionem interdum eſſe adeo neceſſariam, ut repeti debeat, hinc ſcribit: *ſanguinem mox in principio extrahendum eſſe ad decem uncias, & ſi dolor urget, eadem quantitate eodem vel altero ac tertio die eſſe emittendum*, ſicque quoad largam ſanguinis evacuationem convenire videtur cum Hippocrate, qui poſteritati regulam reliquit, *ut ſanguis usque ad coloris mutationem mittatur.* Hildanus e contra ſuadet, ut venæſectio per vices fiat, nec longis intervallis, neque magna quantitate. Dolæus inquit: *pleuritidem ab acido coagulante ortam & a ſanguinis impedito motu inductam ſtatim curamus venæſectione ab ini-*

tio instituta. Atque ita quamplurimi Practici non solum laudant venæsectionem in pleuritide, verum etiam ita necessariam habent, ut sine ista pleuritidem haud bene curari posse existiment.

§. 3. Helmontius autem venæsectionem in pleuritide damnat, illamque tanquam maledictum remedium rejicit, quia per phlebotomiam curata pleuritis sæpius tabem post se relinquit, balsamus enim vitæ, inquit, venæsectione ejicitur. Sylvius in cura pleuritidis nullam administrandæ venæsectionis mentionem facit, sed pro certo affirmat, illam absque ulla venæsectione sanguinisque missione felicissime curari. Musitanus de venæsectione in pleuritide ita disserit: *venæsectio in pleuritide per accidens aliquod juvamen afferre videtur, minuit enim sanguinem, qui affluens est, & affectum auget; sed infirmi vires infirmiores reddit iterata venæsectio, & tamen ex stratis viribus opportuni aliquid sperant in desperatis, unde affectus ad mortem terminatur, vel in longum protrahitur, vel in Empyema transit, quod autem de revulsione & derivatione vulgares Medici dicunt, figmentum est, ut sanguinis circulatio ostendit.* Plura quoque hac de re non contemnenda addit, quæ tamen huc transferre supersedeo; Nenterus scribit, *Venæsectionem per se non esse necessariam, in plethora tamen & temperamento calidiori non esse negligendam.*

§. 4. His ita præmissis, meum nunc est, ut veritatem supra propositam, *Pleuritidem videlicet tutissime atque certissime curari absque venæsectione*, demonstrem, quod optime fieri potest per rationes & experientiam. In pleuritide & omnibus febribus inflam-

flammatoriis ſtagnatio & reſpective extravaſatio ſanguinis pro vera agnoſcitur cauſa, ubi omnino ſanguinis ſpiſſitudo, aut ad coagulum diſpoſitio præſupponi debet, qua contingente, ineptus redditur ad circulationem per minutiſſima vaſa, dum igitur illa transire nequit neceſſario ſtagnare & propter continuum affluxum extravaſari debet, unde inflammatio & ſuppuratio. Nunc autem ſanguis in vaſis ſtagnans vel extravaſatus & coagulatus per venæſectionem reſolvi & ad motum progreſſivum induci nequit; neque etiam idem ſanguis propter venæſectionem in vaſa inanita reſorberi & aliorſum deferri poteſt, quod Williſius exiſtimat, talis enim ſanguinis regreſſus eſt contra circulationem, in qua ſanguis in iisdem vaſis non regredi ſed progredi debet, nec tandem ſanguinis affluxus ad partem affectam impeditur, illius enim motus perconſuetas vias ſemper manet idem. Et quæſo, qualis effectus ab adminiſtrata venæſectione expectari & ſperari poterit, dum ſanguis ex toto corpore in dextrum cordis ventriculum ac inde ad pulmones vehitur? ſi dicis, per venæſectionem minui ſanguinem, ut adeo copioſe non propellatur ad pulmones, nec ſtagnatio augeatur, ſed potius tollatur, reſpondeo, licet nonnihil minuatur ſanguis, ideo tamen affluxus ſanguinis ad pulmones non impeditur, ſed ſemper continuus manet ac manere debet, quod nemo negare poterit, quamvis nunc reſpectu ſanguinis extracti forſan in quovis pulſu aliquot guttulæ minus propellantur ad pulmones, interim tamen ſat copioſus illuc influit, ut nihilo

minus ſtagnatio augeri queat. Si itaque ſtante & continuante ſanguinis circulatione ſanguis ex corde ad pulmones propellitur, licet venæſectio fuerit adminiſtrata, hæc pro adæquato remedio, ad tollendam ſanguinis ſtagnationem in pulmonibus agnoſci nequit, quæ neceſſario augeri debet, quamvis tantum guttatim accedat ſanguis. Et quid de ipſa ſanguinis per venæſectionem imminutione eſt dicendum? nonne illa eſt tantum imaginaria? nonne iſta exigua ſanguinis extracti quantitas brevi ex potu reſtituitur, ut eadem quantitate iterum in venis contineatur? De qualitate ſanguinis per venæſectionem emendanda nihil amplius addam, cum jam ſupra aliquoties dictum ſit, ſanguinis qualitatem per venæſectionem corrigi non poſſe. Interim tamen brevibus tantum indicare expedit, ſanguinem in pleuritide admodum viſcidum & ad coagulum pronum exiſtere, ſicut hoc ex ſanguine per venæſectionem extracto ſufficienter cognoſcitur.

§. 5. Experientiam demum quod concernit, nemo Practicorum unquam docuit, per ſolam venæſectionem pleuritidem curatam, ſed omnes uno ore fatentur, ſtagnationem ſanguinis in pulmonibus per medicamenta eſſe tollendam, & materiam ſtagnantem per expectorationem eſſe evacuandam, ſi igitur ad utrumque opus venæſectio nihil confert, quem in finem inſtituitur? Sed ut propius accedam, veritatem ſupra propoſitam probat experientia Practicorum, qui ſincere teſtantur, ſe pleuritidem abſque venæſectione feliciter curare. Sylvii, Helmontii & Muſitani jam facta eſt mentio, qui ſua experientia confirmant,

ſe

ſe pleuritidem absque venæſectione feliciſſime curasſe. Ita in methodo curandi pleuritidem, quam exactiſſimus olim Ludovici tradidit, nihil reperimus de venæſectione. Sic etiam Joh. Langius curationem pleuritidis ſine venæſectione inchoavit & feliciter abſolvit. Dn. Præſidis experientiam hic quoque adducere placet, qui in Collegio Practico per omnem veritatem teſtatur, ſe, cum Wernigerodæ Phyſicatus munere functus ſit, pleuritidem quotannis copioſe graſſari ſolitam absque venæſectione tuto atque cito curaſſe, quod poſtea Wolffenbuttelæ eodem modo & hic quoque peregit, addit vero diſcurſive, ſe aliquando, urgente nimium febre, & quandoque propter adſtantium præconceptam opinionem in junioribus adminiſtrari curaſſe venæſectionem, ſemper tamen notaſſe, quod poſtea morbus diutius durarit. Sed & ad experientiam quorundam commilitonum praxin jam exercentium provocare licebit, qui methodo a Dn. Præſide propoſita feliciſſime ſine prævia venæſectione pleuritides curarunt, atque ſic per experientiam ſatis probatam eſſe judico, pleuritidem absque venæſectione curari poſſe.

§. 6. De pleuritide epidemice cum malignitate graſſante per ſe ſatis notum eſt, in illa venæſectionem a Practicis diſſuaderi, ſicut ex Dolæo, Bartholdo & multis aliis conſtat. Mihi vero hoc bene inſervit ad probationem propoſitæ veritatis, ſi enim pleuritis cum febre maligna conjuncta, ſine venæſectione curari debet atque poteſt, quidni etiam benigna?

§. 7. Non tamen prorſus ita edoctus ſum, ut ve-

næſe-

næſectionem in totum rejiciam, hoc autem hic tantum indigitare volui, venæſectionem ad curam pleuritidis non eſſe abſolute neceſſariam, ſed iſtam absque venæſectione tuto atque certo curari poſſe.

§. 8. Conſiſtit autem hæc curatio unice in ſanguinis ſtagnantis & ad coagulum proni reſolutione, an vero iſta ſanguinis coagulatio dependeat ab acidi acceſſione aut frigidi admiſſione, hic nullus diſceptandi eſt animus, ſufficit adeſſe ſtagnationem & coagulationem ſanguinis, qui, niſi cito reſolvatur, abit in ſuppurationem & ſæpe corruptivum gangrænismum. In cura igitur adhibenda ſunt, quæ ſanguinis coagulum reſolvere valent. Damnantur a multis diaphoretica volatilia, de illisque ſcribit Baglivius Prax. Med. p. 136. quod non ſint exhibenda, quia ſanguis in principio ejusmodi morborum acutorum ſit ſuperque inflammatus, ſed Ettmullerus quam maxime commendat Spiritum CC. eſſentif. ad Scrup. ij. cum Eſſent. anod. gt. V. pro doſi in principio exhibendum; ſimile remedium etiam Dn. Præſes ſummopere deprædicat, inquiens ſe nullum melius atque efficacius expertum eſſe medicamentum in Pleuritide A. 1717. in Ducatu Wolfenbuttelenſi epidemice graſſante, quam Eſſent. bez. albam, ita ut omnes, qui iſta mox in principio uſi fuerunt, inter vivos ſint ſervati, cum alii plurimi ex hoc morbo perierint. Propinavit autem illam primis tribus diebus mane & pomeridie, ſuperbibendo infuſum Thee antipleuritici, imperata ſufficienti transpiratione. Celeberrimus quoque Lentilius in Jatromn. egregie notavit, a ſalibus volatilibus temere metui aliquam noxam, cum

non

non faciant impetum ſicut ſulphurea, ſed potius egregie reſolvant & ſtagnationes humorum tollant. Sed absque volatilibus ſalinis curatio pleuritidis feliciter peragitur, ſi modo reſolventia & diſcutientia debito ordine exhibentur, ut continuata tranſpiratio conſervetur. Varia hunc in finem a variis Practicis ſunt commendata, ut mixtua antipleuritica Barbette, Specificum antipleuriticum Gockel., Potio diſcutiens Joh. Langii, Potio Diapnoico-reſolvens Nenteri, Pulvis Pleuriticus Ludovici, Extractum bellidis Sim. Paulli, Tinctura ſanguinis hirci, Aqua deſtillata fimi columbini in Eph. Germ. N. C. Dec. 2. A. 1. p. 192. a Dn. Albrecht laudata &c. Ita etiam Dn. Præſes retulit, ſe aliquando ex ore expertiſſimi D. Albrecht Phyſici apud Hildeſienſes celeberrimi audiviſſe, ſolum decoctum CC. cum CC. uſto largiter unitum efficaciſſimum eſſe remedium pro curanda pleuritide, quod etiam Dn. Præſes in nonnullis plebejis eſt expertus. Medicamenta autem, quibus Dn. Præſes communiter uſus eſt, conſiſtunt in pulvere antipleuritico & Thee antipleuritico, de quibus dicit, ſe in principio usque ad ſeptimum morbi diem nullis aliis indiguiſſe, quibus etiam quidam commilitones pleuritides feliciter profligarunt. Sed properandum ad reliquas veritates, quas hac vice proponere ac defendere conſtitui.

VERITAS VII.

VOMITORIORUM TEMPESTIVE AC CUM PRUDENTIA EXHIBITORUM INSIGNIS EST USUS TAM PRÆSERVANDI QUAM CURANDI FINE.

§. 1.

Qvi febrium initiis conatum vomendi habuerunt & negligentia medici vel naturæ debilis impotentia non vomuerunt, progrediente morbo gravissimis corripiuntur diarrhoeis. Hoc ita docet Baglivius Prax. Med. L. 1. C. XIII. in quo monstrat, quanti intersit præcepta sive certas constantesque regulas stabilire, ad quas judicia sua dirigere queat, in ambiguis morborum eventis hærens perflexusque Medicus, inter quas autem regulas §. 2. exhibet modo dictam propositionem, quam Autor multiplici experientia munitus probe observandam consignavit, quæque multum confert ad probandam modo traditam veritatem.

§. 2. Vomitoria recto ac debito tempore adhibita multam merentur laudem, quippe quibus sæpe integra morbi minera eruitur, & tota morbi radix evellitur, aut ad minimum subsecutura symptomata avertuntur. Quando enim in ventriculo materia morbifica continetur, ex qua quædam ægritudo producitur, quid melius propinari poterit quam vomitorium, dum isto mediante causa morbifica cito, tuto ac jucunde ejicitur, & radix uno quasi ictu præscinditur. De cita ope nullum moveri potest dubium, quoniam mox post assumtionem suam edit operationem; quod tuto dari queat vomitorium, testatur experientia, si modo circumstantiæ probe considerantur, ut nullum adsit notabile contraindicans; De jucunditate quidem aliquo modo dubitari potest, si tempus & actum operandi consideramus, qui certe haud admodum jucundus, si au-

ſi autem effectum inſpicimus, tum maxime jucundum erit & ægroto & medico, ſi iſte adeo laudabilis exiſtit, ut ægrotus vel a toto morbo liberetur, vel a gravioribus ſymptomatibus præſervetur.

§. 3. Proſunt vero vomitoria quam maxime in principio febrium tam intermittentium quam continuarum & benignarum aut malignarum, ubi adeſt conatus vomendi, vel nauſea aut peregrinus in ore ſapor, ſive ſit amaricans ſive aliter comparatus, & hoc præſtant beneficii, ut illis adhibitis nulla in morbi curſu accidat diarrhœa ſymptomatica; docuit hoc ipſum Dn. Præſes in Germanico Tractatu ante quatuordecim annos de ſecuro uſu vomitoriorum in principio variolarum ſcripto, in quo multiplici experientia munitus dixit, vomitoria tempeſtive exhibita avertere diarrhoeam, convulſiones & inflammationem ſeu intumeſcentiam colli a variolantibus, quibus alias plurimi variolis correpti enecantur. In ventriculo enim ac primis viis inchoari comœdiam vel tragediam variolarum ſatis exinde colligimus, quia omnes fere vomitu aut conatu ad vomendum vexantur, ſi igitur materia acris irritationem iſtam excitans mature removetur, nihil mali inde metui poteſt, ſi vero relinquitur aut non debite excernitur, neceſſario propelli debet ad centrum corporis, ubi vel in collo periculoſiſſimam, imo plerumque lethalem inflammationem ac tumorem, vel in genere nervoſo convulſiones, vel in vaſis ſanguiferis intempeſtivam apertionem & hæmorrhagiam, vel in inteſtinis periculo plenam diarrhoeam excitat. In febribus intermittentibus unico ſæpe vomitorio tota febris tolli-

tur, aut saltim magnopere enervatur, ut postea aliis medicamentis eo melius ac citius cedat, hoc autem semper est observandum, ut cum prudentia, non vero indifferenter adhibeatur; *In febribus, quæ cum magna syncope, singultu, aut vertigine incipiunt, statim inchoanda est curatio vomitoriis, hinc danda testacea, & emulsiones cum sero lactis, ita feliciter sanantur.* Bagliv. l. c. p. m. 142.

§. 4. Præter febres in aliis quoque affectibus magna sæpe cum utilitate exhibentur vomitoria, ita in dysenteria Vomitorium ex Ipecacuanha semel, bis vel ter datum plerumque desideratam adfert opem; diarrhoeam diuturnam a sponte superveniente vomitu solvi, docuit Hippocrates Sect. VI. Aphor. 15. Sed vomitus quoq; arte excitatus haud contemnendum affert auxilium. Diversi alii casus, ubi vomitorium exhibendum, enumerantur Sect. IV. Aph. 17. 18. In vertigine, inquit Musitanus, nullum datur majus medicamentum emetico, quoniam juxta Helmontium omnis vertigo ex ventriculo oritur, de quo tamen non immerito dubitatur. In angina epidemica mox in principio adhibitum emeticum magnopere commendatur a Riverio Cent. 2. Observ. 10. & 24. It. Cent. 4. Obs. 60. ab Hartmanno in Prax. Ch. Cap. de Angina; a Musitano Trut. Med. Pr. p. 281. Quantum celebratur Gilla Paracelsi seu Sal Vitrioli vomitivum in apoplexia aliisque gravissimis morbis! Quantopere deprædicatur Emeticum regale Fabri a Langio in Pathol. Animata? Quantis elogiis extollit Musitanus suum Hippocras emeticum? Ludovici suum oxysacharum

rum emeticum? Multique alii Medico-Chymici Tartarum Emeticum, Aquam Benedictam Rulandi, Sulphur antimonii auratum & alia in diversis affectibus.

§. 5. Et revera multum valet vomitorium, si, ubi convenire videtur, debito tempore & cum prudentia, sicut hoc ex iis, quæ §. 3. & 4. dicta, colligi potest, datur. Illud tamen vix poterit reperire approbationem, si quisquam indiscriminatim omnibus hominibus & in quovis morbo exhibere vellet vomitorium, nullo habito respectu ad circumstantias. Neque etiam imitationem meretur, si quisquam quovis mense vomitorio utitur ad avertendam arthritidem, cujus rei exemplum D. Præses in Collegio Practico discursive produxit, illudq; magnopere improbavit, non aliter enim potest fieri, quin successive destruatur ventriculus. Abusus igitur minime est laudandus, qui quidem etiam prudentem ac circumspectum usum nunquam tollere poterit, dum certe ob datas rationes & testimonio ac experientia Practicorum sæpe est insignis, ut certitudo supra traditæ veritatis maneat firma.

VERITAS VIII.

SALIVM VSVS CVRATIVE ET PRAESERVATIVE ADHIBITVS IN QVIBVSVIS FERE AFFECTIBVS EST TVTVS ET PROFICVVS.

§. I.

SAlium virtus consistit generaliter in eo, ut incidant, abstergant atque attenuent humores viscidos, reserent obstructiones vasorum ac viscerum,

resolvant omnem materiam ad coagulationem seu concretionem dispositam, ac insuper sudorem vel urinam promoveant, & secretiones in visceribus adjuvent, ac proinde salium usus admodum late patet, ut credam, sine illis curationes haud adeo bene peragi posse.

§. 2. De Salium differentiis hic agere supersedeo, istæ enim omnibus sunt notissimæ, hoc autem dicam, Salia volatilia vix unquam nocere posse, quoniam agunt incidendo & facillimo negotio absque violenta commotione penetrant; Salia volatilia oleosa sunt insignis usus tam curative quam præservative adhibita, ubi humores sunt viscosi, lenti, acido quodam permisti, aut plane acidi, unde in morbis chronicis, v. gr. Cachexiis omnibus, Malo hypochondriaco, Quartana, Melancholia, Scorbuto frigido, quamplurimis ventriculi affectibus, Arthritide, Apoplexia, Epilepsia, Asthmate, Tussi viscida &c. egregio cum fructu in usum vocantur; ita quoque liquores salini volatiles diaphoretici ac diuretici laudabilem edunt effectum, si justo tempore atque dosi usurpantur & semper fere prævalent omnibus sulphureis, a quibus multo facilius nimia comotio in humoribus excitari potest.

§. 3. Salia media egregia quoque nominari merentur remedia, quippe quæ efficaciter incidunt, & aperiunt, bilis fervorem temperant, illiusque visciditatem, corrigunt, ac humorum lentorem destruunt, coagulationes & concretiones resolvunt, ac sanguinis impuritates per vias urinarias expellunt, unde istorum usus non solum amplus, verum etiam summe proficuus non tantum in ante enumeratis affectibus, sed quoque in fe-

bri-

bribus intermittentibus, continuis, & inflammatoriis, scabiosis morbis, calculo, omnibusque aliis, ubi viscerum obstructiones reserandæ, humorum stagnationes tollendæ, illorumque vitiata qualitas vitiatusque motus corrigenda.

§.4. Salia fixa lixiviosa, virtute incidendi & abstergendi prædita, haud infimam tandem merentur laudem, id enim peculiare obtinent, quod præ reliquis omne acidum austerum & viscosum in primis viis hærens potentissime destruant, unde in ejusmodi morbis, ubi tale acidum prædominium gerit, utilissime exhibentur. Hæc salia cum mediis & radice aronis combinata optimum præbent digestivum, in curatione morborum chronicorum præmittendum; Salia alkalica sunt optima acidi hypochondriaci, hysterici, melancholici, quartanarii destructiva, & febrium intermittentium eradicativa. Oleum tartari per deliquium est insigne arthritidis fixæ curativum & præservativum, ut alios effectus quamplurimos, qui a salibus alkalicis expectari possunt, hac vice silentio prætereaam.

§. 5. Acida tandem salia in transitu quasi attingere debeo, ne aliquid, quod ad salium classem pertinet, omittere videar. Ista igitur ad compescendum bilis fervorem & humorum orgasmum satis sunt efficacia, ac proinde, ubi tale quid observatur, utiliter adhiberi possunt, sed in istis regionibus, ubi aër & per æstatem sæpe est frigidus & humidus, ubi quoque in victu in dies fere cibi crassi, viscidi, duri & acidi comeduntur, atque ita potius humores lenti & viscosi, acido inquinati generantur, acidorum usus rarius exposcitur. Quando autem

tem

tem quandoque febres biliosæ & valde ardentes obveniunt, quando variolæ grassantur, ibi acidorum usus est valde salutaris, si quoque curatis ejusmodi morbis anorexia relinqueretur, per blanda acida appetitus optime excitatur.

VERITAS IX.

QVOTIDIANVS NON TAMEN EXCEDENS POTVS AQVEVS CALIDVS BENE INSTITVITVR AD TVENDAM SANITATEM.

§. 1.

HOdierno tempore in veram abiit consuetudinem, ut indies vel tantum matutinis vel etiam simul pomeridianis horis hauriatur decoctum ustulatorum granorum Coffe, aut Infusum Thee, an vero illud proficuum sit ad tuendam sanitatem, brevibus exponam.

§. 2. Improbari videtur ejusmodi potus in Corollario II. Disputationis, sub Præsidio Celeberrimi D. Bergeri Wittenbergæ A. 1718. De errore diætæ in Potu habitæ, adjecto, quod ita sonat: *Male vitæ consulunt, qui quotidiano, eoque plurimo, decocti fabarum Coffee vel Thee, aut alius herbæ, & cujuscunque pseudothee, potu vitam sanam servare student.* Verum si hanc assertionem recte inspicimus, ex verbis, *eoque plurimo*, judicare licet, ejusmodi potum non modice sed copiose haustum damnari, quod ego quoque ambabus amplector manibus ac totus existimo, ventriculi tonum & fermentum copioso tali potu non esse destruendum, cum hoc ipsum in sanitatem cedere nequeat.

§.3.Ap-

§. 3. Approbationem talis aquæ potus reperimus in æque celeberrimi D. Frid. Hoffm. Med. Syſtem. T. I. p. 548. §. 8. ubi ingenioſiſſimus Vir ita ſcribit: *Aquæ puriſſimæ ſive calide ſive frigide potæ, digeſtione peracta, tempore matutino, aut ſi cubitum ire velimus, ſanitati admodum conducunt.* In Scholio quoque addit: *qui ſanitati ſuæ conſulere & graves a corpore morbos arcere cupiunt, cereviſiis & vino aſſueti ſunt, iis omnimodo uſum aquæ puræ ſimplicis, frigidæ vel calidiſſimæ cum herbis convenientibus infuſæ maximopere commendamus, & quidem frigidam aquam æſtate & calidioribus ſubjectis. Calida vero nunquam nocet, ſed ſemper utilis eſt, ſiquidem emendat cruditates a digeſtione in ventriculo & primis viis relictas, abſtergit oſcula tunicæ villoſæ ac glanduloſæ, mucoſitates diluendo aperit, ſalia excrementitia vero & bilioſam pituitam diluit, tum & ſanguinis circulum & omnes ſecretiones eximie adjuvat, unde medicina præſervativa adverſus omnes morbos certe in aqua ſalubri requieſcit.*

§. 4. Ex hiſce jam dictis ſatis eluceſcit propoſitionis meæ veritas, ſi autem & meam mentem explicare teneor, ad probandam propoſitam veritatem dico, ex aſſumtis cibis, peracta digeſtione, ſemper fere aliquid relinqui, quod acidum, acre vel mucoſum exiſtit, & hinc evenit, quod multi, quando ſurgunt, male ſe habeant, aut moleſtiam quandam ex ventriculo ſentiant, quod revera ex dictis reliquiis prodit, hinc utiliſſime hauritur potus aqueus ad aliquot ſcutellas, ut iſtæ reliquiæ diluantur ac ex ventriculo removeantur, experientia enim docet, quod hauſto tali potu, dictæ moleſtiæ ilico evaneſcant. Dum itaque iſtæ reliquiæ plus minus acidæ, a-

 cres,

cres, aut viſcoſæ ita diluuntur ac blande removentur, cibis recenter aſſumtis nullam imprimere poſſunt vitioſam qualitatem, hinc ulterior chylificatio eo melius abſolvitur, ut poſtea laudabilis chyli ſecretio fieri queat. Per experientiam quoque liquet, potum huncce calidum matutinis horis hauſtum multum facere ad aperiendam alvum, &, niſi capiatur, eandem manere clauſam, hinc utique conducit ad tuendam ſanitatem. *Sæ*pius etiam audivi ex illis, qui potu Coffe utuntur, ſe, quoties doloribus capitis matutino tempore moleſtentur, ex potu Coffe repentinam reportare opem; & quid opus eſt verbis, ubi res ipſa teſtatur de veritate; Plurimi enim, qui hoc potu utuntur, uno ore fatentur ſe inde multum ſentire commodi, nihil vero noxii, ſeque bona frui valetudine.

§. 5. Vitandus autem omnino eſt omnis exceſſus, ne ventriculi tonus nimium relaxetur, & activitas liquoris gaſtrici enervetur. Neque potandum eſt brevi ante paſtum, ne fermentum ventriculi integritate virtutis ex parte privetur, ſed ſummo mane, ut eandem recuperare queat. An ſtatim poſt paſtum hauriri debeat potus Coffe, non conſentiunt, ſed ſi quisquam forſan ad repletionem comederit, & vinum ac cereviſiam largius potarit, illi omnino iſte potus mox a paſtu erit proficuus; vitandus porro eſt potus aqueus, ubi corpus ſcatet humoribus ſeroſis ac bene ſecerni & excerni nequeunt, ne ita in corpore adhuc magis cumulentur.

§.6. Præjudicium eſt apud nonnullos, potum Coffee inducere tremorem manuum, ſed præterquam quod rarius tale quid obſervetur, ſciendum, illud ipſum, quan-

do

do evenit, non dependere a potu Coffe, sed vitiosa sanguinis temperie, quando iste ad liberam circulationem non est satis aptus, per decoctum calidum autem nonnihil magis commovetur, dum igitur minutissimas vasorum ramificationes & fibras libere transire nequit, a tergo autem propellitur, tunc non mirandum, si in istis fibris aliqualis motus tremulus observatur.

VERITAS X.

LENIS PRIMARUM VIARUM ABSTERSIO SINGULIS MENSIBUS INSTITUTA MULTUM VALET AD AVERTENDOS MORBOS.

§. 1.

HÆc propositio ejusdem videtur conditionis cum illa quam Dn. Præses in Remed. ad Sanit. Cap. 1. exhibuit his verbis: *qui sanitatem suam salvam tueri cupit, primas vias & totum corpus a cruditatibus & impuritatibus immunes reddere atque servare debet.* Sed hic magis generaliter de tuenda sanitate est sermo, cum mea propositio sit plane particularis & respiciat tantum certos morbos, qui ita averti possunt.

§. 2. Ratio meæ propositionis deducenda est ex certitudine primæ veritatis, ubi dixi, *qualis chylus talis sanguis, qualis sanguis talis sanitas vel tales morbi.* Si igitur hic vel ille morbus oritur, ac incrementa capit a cruditatibus vario modo sese habentibus, istæ autem, quando generatæ videntur, mature removeatur, morbus ille evenire nequit.

§. 3. Specialiter autem ad avertendam arthriticam &

calculosam concretionem magnum ac fere certum adfert auxilium, si quolibet mense lenis evacuatio instituitur per Mercurium dulcem, adhibitis simul paucis eidem intentioni inservientibus; ad avertendam colicam sæpius invadentem, certum est remedium blanda primarum viarum abstersio, quovis Mense administranda per adæquatum remedium pro diversitate subjecti eligendum; ad mitiganda & avertenda symptomata hypochondriaca & hysterica infallibile est remedium Magnesia alba, quovis Mense convenienti modo usurpanda; ad sedanda & declinanda symptomata hæmorrhoidalia eadem Magnesia magnum est remedium, si decenti modo quovis mense exhibetur. Alvi obstructionem antea satis pertinacem tollit & avertit eadem hæc Magnesia singulis mensibus assumta, ut alios usus a Magnesia expectandos, quos Dn. Præses in Remed. ad Sanitat. p. 5. consignavit, taceam. Torminosos ventriculi dolores crebrius excruciantes profligatos esse per Tincturam Rhabarbari in Pharm. Bateana descriptam, testatur Harris. Sodam continuo fere ardore molestissimam tandem victam & profligatam esse, simplici infuso Rhabarbari, quovis mense per tres dies usurpato ipse expertus sum. Asthma humorale frequentius affligens per Sal catharticum amarum in aqua hyssopi vel saturejæ solutum & quolibet mense ter usurpatum egregie esse mitigatum & sublatum testatur Dn. Præses.

§. 4. Plures quidem ex Practicorum scriptis addere possem observationes, sed temporis ratio me jubet, ut præsentis dissertationis finem faciam!

GRATVLATORIA AD CANDIDATVM.

B*Ene egisti, Nob. Dn. Schwarzi, quod talem pro scribendo specimine Inaugurali elegeris materiam, quæ nonnullas veritates Medico-Practicas inquirendas ac examinandas exhibet. Quivis Medicus in hoc merito & quam maxime occupatus esse debet, ut Veritates in Medica Praxi absque præjudicio indaget, h. e. ut causas & producta morborum examinet, & juvantia ac nocentia bene observet, seu recte attendat, qualis causa hunc vel illum morbum ac symptomata inducat, ut adæquata opponere queat remedia, quæ illum edunt effectum, quem desideramus. Si igitur hæc omnia recte aguntur, eo pervenire possumus, ut veritates practicas eruere valeamus, quas Baglivius omnibus Practicis adeo commendat, ut sine illis praxin haud bene exerceri posse judicet; Laudo itaque tuam intentionem, quam ostendis, dum in Veritates Practicas inquiris, illasque rationibus & experientia demonstras. Cognosco nunc tuorum studiorum scopum, tibi nihil magis curæ cordique fuisse, quam pervenire ad Veritates Practicas. In Collegiis enim privatissimis, quæ adeo industrius fre-*

quentaſti, ut ne unicam quidem horam neglexeris, ſemper eras ſolicitus de inquirenda veritate; ut iſtam tibi redderes cognitam, dum ſemper, ſi tibi adhuc ſuper erat dubium, interrogando deſiderabas ulteriorem rerum propoſitarum explicationem, ſufficientesque rationes, ut ita majorem tibi conciliares certitudinem rerum in Praxi agendarum. Et ecce, præſens Specimen ſatis teſtatur de tua Eruditione & Scientia medica, quam tibi indefeſſo labore comparaſti, ut certo ſit ſperandum, te celebri Reipublicæ Scaphuſienſi haud exigua præſtaturum fore officia; Et dum præter ſtudia hic loci quoque laudatiſſimam ubique egiſti vitam, ac ſingulari morum civilitati ſemper ſtuduiſti, eo magis mereris, ut Proceres Reipublicae ſibi te habeant de meliori commendatum. Gratulor nunc tibi animitus Honores Doctorales, hodie tibi conferendos. Gratulor Illuſtri Parenti magnum gaudium de Filio mox reverſuro, nomen & omen Doctoris ſecum reportaturo. Gratulor Reipublicæ de Cive Virtute ac Eruditione conſpicuo. Felicia ſint omnibus omnia! Perge ſicut hic incepiſti, ſic felicem ages vitam ad vitæ finem, quod ex toto corde adprecatur.

PRÆSES.